

Príloha k listu predstaviteľom Vlády Slovenskej republiky

Návrh opatrení do Programového vyhlásenia vlády na roky 2023-2027

Fórum života a Fórum kresťanských inštitúcií navrhuje vláde Slovenskej republiky, aby do svojho Programového vyhlásenia na roky 2023-2027 zahrnula tieto opatrenia a urobila z nich prioritné oblasti svojho záujmu:

A. Ochrana života a ľudskej dôstojnosti od počatia po prirodzenú smrť

V posledných rokoch sa stretli a spojili štyri vážne globálne problémy – covidová pandémia a s ňou spojená hospodárska kríza, vojna na Ukrajine a energetická kríza, klimatické zmeny, kultúrna vojna medzi rôznymi životnými štýlmi a hodnotami.

Všetky spomínané globálne problémy zasahujú naše životy, rodiny, spoločnosť, samotného človeka, jeho mentálne aj fyzické zdravie a ľudskú dôstojnosť. Názorové skupiny medzi sebou nedostatočne komunikujú a nedokážu sa vzájomne počúvať. Chýba efektívny celospoločenský diskurz o hodnotových témach, ktoré rozdeľujú liberálov a konzervatívcov v týchto najzákladnejších otázkach pohľadu na život a svet. Má to veľké dôsledky pre budúcnosť. Táto skutočnosť si vyžaduje, aby aj štát ako taký dôsledne plnil funkcie ochrany ľudských práv a dôstojnosti života tak, aby mohli žiť vedľa seba skupiny ľudí s rôznymi životnými štýlmi a hodnotami v súlade s Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi. Z tohto hľadiska v týchto ťažkých časoch považujeme za nesmierne dôležité prinášať nádej tým, ktorí majú strach a prežívajú beznádej.

Do Programového vyhlásenia vlády navrhujeme:

1. Zriadenie Výboru pre ochranu ľudského života a ľudskej dôstojnosti pri Rade vlády SR pre rodinu a demografický vývoj.

Odôvodnenie:

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať násiliu v spoločnosti a biznisu s ľudským životom, ktorý je v súčasnosti rafinovaný. Týka sa to ako fenoménu novodobého otroctva v širokom spektre otázok, napríklad surogátneho materstva, rôznych foriem obchodovania s ľudským životom alebo jeho využívania na ekonomické ciele, rozlišovania medzi viac a menej hodnotným ľudským životom, ale aj násilia na ženách, deťoch ale i mužoch, narastajúceho fenoménu násilia na senioroch a ich ekonomického zdievania.

V rámci problému demografického vývoja na Slovensku je rovnako dôležité odstraňovanie príčin umelých potratov. Legislatíva je veľmi dôležitým nástrojom ochrany života, no nie je jediným prostriedkom v tejto oblasti. Nutnou podmienkou je cielená pozornosť na matku, bez ktorej nie je možný nový život a s tým spojená dôsledná prarodinná politika.

Prevratné objavy v oblasti biotechnológií na jednej strane otvárajú netušené možnosti pokroku, no na strane druhej čoraz viac je zjavné, že narastajú aj veľmi vážne riziká. Tento fenomén technológie a jej radikálny rozvoj (nazývaný aj „posthumanizmus“ a „transhumanizmus“) predstavuje nevyhnutne nové výzvy pre etiku a ochranu ľudského života, ľudskej dôstojnosti, ktoré by participatívne riešil a navrhoval Výbor pre ochranu ľudského života a ľudskej dôstojnosti pri Rade vlády SR pre rodinu a demografický vývoj.

2. Vláda SR podporuje slobodu myslenia, svedomia, vierovyznania a presvedčenia (čl. 24 Ústavy SR) a zriadi Výbor pre slobodu náboženstva alebo presvedčenia pri Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

Odôvodnenie:

V kontexte zvýšeného napätia vo svete, rastúce útoky na náboženskú slobodu, či slobodu myslenia a svedomia nielen v treťom svete, ale aj v západnej civilizácii a aj na Slovensku vláda SR by mala podporovať medzináboženský dialóg, náboženskú toleranciu, boj proti náboženskej neznášanlivosti i ochranu kultúrneho náboženského dedičstva. Aktívne by mala podporovať fungovanie splnomocnenca vlády SR pre ochranu slobody vierovyznania alebo presvedčenia a účasť na aktivitách EÚ a medzinárodných organizácií v zmysle uznesenia NR SR z 19.10.2022 týkajúceho sa ochrany slobody vierovyznania alebo presvedčenia.

V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu je nutné podporovať ideologicky neutrálne vzdelávanie, priateľské ku všetkým žiakom bez ohľadu na ich vierovyznanie či svetonázor. Pri zavádzaní sexuálnej výchovy dať možnosť voľby rodiča, aký obsah vzdelávania preferuje.

3. Novelizácia zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov – implementácia čl. 21 Dohovoru o ľudských právach a biomedicíne (ďalej „Dohovor“)

Odôvodnenie:

Slovenská republika ratifikovala predmetný Dohovor dňa 22. decembra 1997, platnosť nadobudol dňa 1. decembra 1999. Cieľom dohovoru je ochrana dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny, pričom záujem na ochrane dôstojnosti človeka má mať prednosť pred výhradným záujmom vedy a spoločnosti. Slovenská republika ratifikovala dohovor bez výhrad, čím vznikla povinnosť prijať do vnútroštátneho práva nevyhnutné opatrenia na realizáciu článkov tohto dohovoru. Implementácia čl. 21 Dohovoru s legislatívou SR bude garanciou ochrany ľudskej dôstojnosti a dôstojnosti nakladania s ľudskými pozostatkami a ľudskými ostatkami, ktorým sa zamedzí vystavovaniu tiel zosnulých za účelom dosiahnutia zisku.

B. Verejná politika v službách vo verejnom záujme a v riadení verejných zdrojov

S ochranou ľudského života a ľudskej dôstojnosti úzko súvisí verejná politika v službách vo verejnom záujme, ale aj v riadení verejných zdrojov. Týka sa to hlavne oblasti školstva, vedy, výskumu, detí a mládeže, športu, zdravotníctva, kultúry, sociálnej sféry, verejnej dopravy a sociálneho podnikania. Štát reguluje a financuje tieto služby z verejných prostriedkov cez transfery, dotácie alebo cez verejné poistenie, prípadne verejné zákazky. Problém spočíva v tom, že **služby sú zamerané na poskytovateľov, teda na organizácie, ktoré služby poskytujú, nie na klienta, koncového používateľa, občana, komu je služba určená.**

Poznatky z praxe z neziskového a verejného sektora (samosprávy, štátna správa) sú veľkou príležitosťou pre verejnú politiku. Je najvyšší čas začať hovoriť, **o transformácii a o integrite verejného sektora.** Bez opravy zhnitých základov, nie je možné robiť nadstavbu domu podobne, ako sme sa zaviazali v Pláne obnovy zaradiť výdavkové limity do budúcich rozpočtov.

Do Programového vyhlásenia vlády navrhujeme:

1. Revízia finančného riadenia verejných financií v súlade s európskou legislatívou; zosúladienie účtovníctva, rozpočtovníctva, výkazníctva so zameraním na európske štandardy (eliminácia modifikácie výkazníctva pre Európsku úniu ESA 2010); zaviesť účinné výdavkové limity

Odôvodnenie:

Prenesením kompetencií zo štátu na samosprávy sa systém v podstate nezmenil. Mnohé procesy, najmä finančné riadenie verejných prostriedkov, zvykovo pretrvávajú ešte z čias socializmu. Prebehnuté reformy/zmeny sú mnohé formálne, s cieľom splniť požiadavky z Bruselu. Stále pretrvávajúci príjmový a výdavkový princíp hospodárenia, výkazníctva, rozpočtovania sa pre výkazníctvo Európskej únie modifikuje (Eurostat ESA 2010), čím sa značne deformujú výsledky hospodárenia s verejnými financiami a do konsolidácie štátu vchádzajú upravené (modifikované) údaje. Bez vecnej kontroly a schvaľovacieho procesu vo vzťahu nadriadených a podriadených subjektov verejnej správy.

Transparentnosť, kontrolný systém hospodárenia a nakladania s verejnými prostriedkami je len formálny, a to na každom stupni štátnej správy a samosprávy. Tieto slabé miesta systému sú živnou pôdou pre korupciu, nehospodárne a neetické nakladanie s verejnými prostriedkami a v princípe oslabujú integritu verejnej správy.

Základnými východiskami je vymedzenie subjektov, ktoré vykonávajú hospodársku činnosť bez ohľadu na ich právne postavenie a spôsob financovania, ktoré súvisí najmä

- s kompetenciami štátnej správy a samosprávy (výkon verejnej moci a zabezpečenie služieb vo verejnom záujme),
- so zákonmi o rozpočtových pravidlách štátnej správy a samosprávy,
- s mierou zavedenia účinných ekonomických nástrojov do ekonomických procesov verejného sektora; týka sa to strategického a projektového manažmentu, manažérskeho účtovníctva, finančného manažmentu a rozpočtov a kalkulácií,
- so strategickými dokumentmi rezortov štátnej správy, VÚC, miest a obcí
- s programovým rozpočtovaním, ktorý predstavuje výkonnú zložku štátneho rozpočtu a rozpočtov samospráv (programy zamerané na výsledky)
- so štátnou pomocou, kritériami definovanými v článku 107 Zmluvy o fungovaní EÚ.

2. Definovať služby vo verejnom hospodárskom záujme.

Odôvodnenie:

Legislatívny zámer by mal primárne vychádzať z Protokolu č. 26 o službách všeobecného záujmu, ktorý vykladá význam služieb všeobecného záujmu Zmluvy o fungovaní Európskej únie a zahŕňa spoločné hodnoty Únie v zmysle článku 14 Zmluvy o fungovaní Únie.

Základná úloha a široká diskrečná právomoc štátnej správy a samosprávy pri poskytovaní, obstarávaní a organizovaní služieb všeobecného hospodárskeho záujmu je v kompetencii členského štátu. Vzhľadom na rozmanitosť medzi rôznymi službami všeobecného

hospodárskeho záujmu a rozdiely v potrebách a preferenciách užívateľov, je v kompetencii štátu zadefinovať ich oblasti.

V súlade so Zmluvou EÚ je definovať služby vo verejnom záujme a ich kompetencie, ako je výkon verejnej moci a zabezpečenie služieb vo verejnom záujme v jednotlivých rezortoch, najmä v rezortoch školstva, vedy, výskumu, detí a mládeže, športu, zdravotníctva, kultúry, sociálnej sféry, verejnej dopravy a sociálneho podnikania.

So zadefinovaním služieb vo verejnom záujme súvisí viacero legislatívnych zmien a prístupov:

- definovať činnosti a členenie organizácií na hospodárske, nehospodárske a sociálne; zmena a doplnenie súvisiacich právnych noriem,
- redefinovať kompetenčné rámce samosprávy (VÚC, obce a mestá),
- štandardizovať a hodnotiť procesy vo verejnej správe a samospráve,
- zrovnoprávniť poskytovateľov služieb vo verejnom záujme (bez ohľadu na právnu formu) a pozornosť záujmu sústrediť na prijímateľa služby,
- zaviesť princíp „Hodnoty za peniaze“ vo verejných službách pri posudzovaní mieri užitku a nákladovosti jednotlivých produktov výkonu verejnej moci a služieb vo verejnom záujme.

3. Ekonomizácia verejných služieb; zavedenie ekonomických nástrojov pre hospodárne a efektívne riadenie výkonu verejnej moci a služieb vo verejnom záujme.

Odôvodnenie:

Po zavedení akruálneho účtovníctva v roku 2008 a programového rozpočtovania v roku 2009 boli vytvorené účinné predpoklady pre systematické pokračovanie v procese vytvorenia optimálnych podmienok pre efektívnejšie a kvalitnejšie vykonávanie originálnych aj prenesených kompetencií samospráv. Po 15 rokoch možno skonštatovať, že proces ekonomizácie štátnej správy a územnej samosprávy ešte nezačal.

Hospodárnosť nákladov, efektívnosť činností, účelnosť a účinnosť verejných prostriedkov sú len formálnou záležitosťou. Ekonomické predpoklady a výzvy je potrebné zacieliť na

- efektívne a transparentné procesy služieb vo verejnej správe a ich financovanie na princípe „hodnoty za peniaze“,
- štandardizáciu procesov verejnej správy (nie rezortne) v oblasti manažmentu, ľudských zdrojov, ekonomiky a kvality verejnej služby),
- inštitucionálne zabezpečenie služieb vo verejnom záujme (partnerstvo verejného, neziskového a podnikateľského sektora),
- elimináciu korupcie.

C. Sociálna ekonomika a sociálne podnikanie

Sociálna ekonomika na Slovensku je stále málo rozvinutý sektor hospodárstva, ktorý zabezpečuje tvorbu pracovných miest aj pre tie skupiny uchádzačov o zamestnanie, ktoré majú problém uplatniť sa na trhu práce z rôznych príčin. Preto je veľmi dôležité zaoberať sa týmto sektorom a hľadať spôsoby, ako by štát mohol podporiť tento sektor.

Sektor sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania predstavuje sféru hospodárskej činnosti, ktorá nie je zameraná primárne na tvorbu zisku, ale na zabezpečovanie istej sociálnej funkcie. Na Slovensku sa udomácnila zúžená predstava, že ide primárne o zamestnanosť a zamestnateľnosť znevýhodnených uchádzačov na trhu práce, ako kľúčové kritérium pre kvalifikáciu sociálneho podnikania. V skutočnosti ide o široký priestor, ktorý sa týka celého spektra tém – od ochrany životného prostredia, vzdelávanie, bývanie či kultúrny rozvoj.

Do Programového vyhlásenia vlády navrhujeme:

1. Prepojenie rezortu hospodárstva so zamestnanosťou a rodinnou politikou.

Odôvodnenie:

Zamestnanosť patrí do rezortu MPSVaR a podnikanie do rezortu hospodárstva. **Sociálna ekonomika** rieši spoločenské problémy, akými sú nezamestnanosť a sociálne vyčlenenie, prístup k bývaniu, vzdelaniu alebo iným verejným službám. Je postavená na princípe solidarity a jej primárnou úlohou je napĺňanie sociálnych a spoločenských cieľov. Je dôležitým nástrojom modernizácie sociálneho štátu a jeho partnerov. **Sociálne podnikanie** je založené na kombinácii princípov bežného podnikania a účasti na riešení rôznych spoločenských problémov a výziev. Na Slovensku sociálnu ekonomiku a sociálne podnikanie upravuje Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch... Základným princípom sociálneho podnikania je prevádzkovanie spoločensky prospešnej činnosti za pomoci ekonomických nástrojov. Stále ide o podnikanie, avšak základným cieľom je dosahovanie pozitívnych sociálnych vplyvov, čo danú podnikateľskú činnosť robí zmysluplnou nielen pre spoločnosť, ale často i pre pracovníkov podniku a samotného podnikateľa. **Sociálne podnikanie do podnikania vnáša etický rozmer a princíp solidarity.**

2. Zaviesť účinné systémové opatrenia týkajúce sa posilnenia ekonomických nástrojov registrovaných sociálnych podnikov.

Odôvodnenie:

Na Slovensku sektor sociálnej ekonomiky nie je rozvinutý tak, ako v západných krajinách, kde tvorí až 6,5 % pracovných miest, na Slovensku cca 2 %. Koncept sociálneho podnikania je u nás pre širšiu verejnosť neznámy. Na podpore sociálnej ekonomiky má záujem Európska únia, ako aj Slovensko, pretože táto zohráva významnú úlohu v riešení nezamestnanosti, v integrácii znevýhodnených, v posilnení lokálnych ekonomík, v zvyšovaní sociálnej súdržnosti a rozvoja sociálnych služieb pri eliminácii chudoby a pod.

U registrovaných sociálnych podnikov často chýbajú zručnosti a kapitál. Preto je potrebné zaviesť **účinnú osvetu a profesionálnu podporu** v sociálnom podnikaní. Uľahčiť prístup ku kapitálu a **uvoľniť byrokratické a zväzujúce podmienky**, ktoré bránia rozvoju tohto sektora.

Marcela Dobešová
predsedníčka Fóra života

Tomáš Kuzár
predseda Fóra kresťanských inštitúcií